

PRIPOVED SOCIALNE IN BIOLOŠKE MAME O PRVIH MESECIH IZKUŠENJ STARŠEVSTVA

Socialna mama (sm): Še vedno se nimam za starša. Mislim, starš – to je neka oznaka, mislim, socialni starš ali nekaj, ki jo dobiš, ker te je treba spraviti v neko kategorijo, ampak sicer smo dobili neko novo bitjece v našo družino, ki je ful zanimivo, malo se spoznavamo z njim in je treba za njega skrbet in se ukvarjat. Življenje se postavi na glavo. Ogromno se spremeni, nič več ni časa; ne moreš več čitat, ne moreš več filmov gledat tako kot prej, ampak vsak prosti trenutek hočeš biti z otrokom. Drugače si moraš organizirat čas, da lahko vse sfuraš. Najpomembnejše mi je, da čas, ki ga imam, preživim čim več z otrokom. A je to potem starševstvo? Tako sem jaz postala starš. Nek prijatelj me ves čas zafrkava, če sem zdaj mama ali oče, hoče me videti v predalčku. Kako se človek počuti kot mama? Ne vem. Vem le, da je naš otrok nekdo, ki paše v našo družino.

Biološka mama (bm): Tudi jaz nimam tega občutka v bistvu in mi je hecno, če mi kdo reče mama. Ampak je pa res, da sem jo jaz rodila, in zato mi tudi avtomatično rečejo mama, ampak meni je to prej nekaj sekundarnega kot pa primarnega. To je vloga, ki jo avtomatično dobiš, oz. ime, ki ga avtomatično dobiš, če si ženska in ko imaš otroka. Tudi jaz sama sebi rečem mama, ko se z njo pogovarjam, ampak ne zato, ker se čutim mama, ampak zato, ker mi pač vsi rečejo mama. Drugače pa se počutim kot moja partnerka, ki ima otroka, ki ga imam rada in poskušam poskrbeti zanj, ga zavarovat – če je to starš.

Sm: Zelo verjetno bo tebi rekel mama. Nekateri tudi meni rečejo mama. Tvoja sestra,

na primer. Reče na primer: Kje so zdej tvoje mame? Ampak to se mi zdi itak ena stvar klasičnih družin in so preživete kategorije; to je pač neka forma, zunanja forma, da se ljudje znajdejo. Otrok je nekaj, kar je moje, nekaj, s čimer se ukvarjam večino časa, zanjo skrbim, mi je prijetno jo spoznavat, ampak ne vem, če sem zato ravno njena mama, ali socialna ali kakršna koli. Te oznake se mi zdijo tako, no.

Ko imaš otroka, je problem v tem, da se moraš malo bolj pogosto avtirat [*coming out*, razkritje spolne usmerjenosti], ko te vidijo ljudje z vozičkom pa te vprašajo, a je tvoja. Potem si malo bolj prisiljen v neka avtiranja, ki jih sicer sploh ne bi delal, če take situacije ne bi bilo. Tako se je zgodilo v primeru moje sodelavke v službi, ki me je videvala z vozičkom. Že prej je vedela, da sem šla na dopust, ko je B. rodila, jaz pač nisem razlagala, da je to moja partnerka in da imava skupaj otroka, ampak sem pač rekla, da grem na dopust, ker je moja prijateljica rodila, in da bom z njo doma tisti prvi teden, ko se otrok rodi. Ko me je videla z otrokom, je vedela, da je to ta otrok, njeno fotografijo imam na mobitelu in vse.

Bm: Potem se je izkazalo, da se tudi midve poznavata že od zdavnaj. Sedaj vsakič, ko me vidi reče, pa pozdravi še A.

Sm: To je recimo takšna *awkward* situacija. Ne želim se avtirat pred komer koli, ki ga bežno poznam, ker se mi zdi, da je to poseg v mojo zasebnost, ki mi ni všeč. Nisem človek, da bi šla po Ljubljani in vsem razlagala, da sem lezbijka, da živim v istospolni skupnosti in da imava skupaj otroka. Družina v ožjem krogu to ve in jim je tudi jasno in čisto okej, ampak ni mi ni do tega, da to razlagam bežnemu znancu iz službe, čeprav se mi zdi, da bi bilo to mogoče potrebno, da bi se stvari spremenile. Da bi ljudje poznali nekoga, ki ima v istospolni skupnosti otroka in bi potem začeli drugače gledati. Meni osebno pa je najboljše, da me človek vpraša, pa mu potem povem. Isto je bilo z mojo mamo, dokler me ni vprašala, ji nisem povedala, da sem lezbijka, ko pa me je, sem ji povedala.

Bilo je še nekaj podobnih primerov. Ena od moji prijateljic je strašno ponosna, da ima

prijateljice lezbijke, in vsem razloži: A veš, moja prijateljica ima pa otroka! Pa ne da bi to delala iz zlobe, ampak ker se ji dobro zdi. In v njeni službi vsi vejo. Posredno sem bila velikokrat avtirana.

V bloku tudi vsi vedo. Vsi so spraševali in so zгледа dobro sprejeli, to me je tako presenetilo, ker ta naš blok je zelo tradicionalen, ni se še pomladila populacija. V prvem nadstropju sta dva upokojenca in gospa se je ponudila, da bo ona čuvala otroka, ker je ta otrok »naš, od celega bloka«. Je edini otrok iz našega stopnišča.

Imamo enega skinheada v bloku, ki se vedno zaustavlja pred otrokom in je ves zadovoljen, naši hčerki pa se kar bliska, ko ga vidi, ker ima enega cucka, in ona je nora na cucke. Potem imamo eno tečnobo, enega starega z operiranim bokom, ko je vedno težil, da preglasno hodimo, zdaj ko je na svetu otrok, pa je ves stopljen, če se srečamo. Tudi prvi sosedi, zelo krščansko usmerjeni, so nas prej komaj pozdravljali, zdej pa so celi mehki in prijazni. V bloku imam res dobre izkušnje. S patronažno sestro prav tako, bila je Črnogorka, ki ji nismo ničesar razložili, ampak je videla, da živimo v istem gospodinjstvu. Vprašala me je, če sem gospa, ki pomaga, in je B. odgovorila: Ja, ta gospa mi pomaga. In ona je rekla, kako je fajn, da so take mlade generacije tako tolerantne. In potem je B. enkrat srečala na cesti in ji je rekla, da je mala čisto meni podobna, da mi mora povedat to.

Veliko je tudi ljudi, ki imajo podobno majhne otroke in se želijo družiti z nami, zato da bodo otroci v kontaktu z otroci iz takšnih družin. Intelktualci, ki hočejo malo *diversity*. Vseeno se nam zdi takšna naravnost v redu.

Na misel mi pride le eden od najinih starih prijateljev, ki je, čeprav smo se poznali več let, ob rojstvu čestital samo B., mene še pogledal ni. Takrat sem bila zelo prizadeta in še zmeraj mu tega ne morem odpustiti in pozabiti. Nisem pričakovala česa takšnega od njega.

Sicer pa smo imeli dobre izkušnje. Tudi v porodnišnici smo imeli zelo dobre izkušnje.

Bm: V porodnišnici sem te v bistvu jaz avtirala, ker sem bila zmedena. Bila sem čist zmešana, ko so me hoteli obdržat. In potem so me vprašali, če sem poročena, sem rekla, ne, pa

če živim v izvenzakonski skupnosti, sem rekla, ja, in potem je vprašala po imenu partnerja. Sem rekla, da je partnerka. In potem se je začela opravičevati, da je tako neumnost vprašala in da mora to vprašat in da se opravičuje, da ne more to navest in da je to ful grozno in da mora pač navest, da sem samska, ampak da ne smem zamerit, da je to formalnost. Potem sva se pa o literaturi pogovarjali, ker rada bere, jaz pa sem ji povedala, kaj delam, in od takrat naprej je bilo vse super. Osebe je bilo zelo v redu. Tudi v sobi so ženske vedele in je bilo okej, in še zdaj se srečujemo z eno od njih. Tudi pediatrija in medicinska sestra sta zelo v redu. Pediatrija dvakrat malo začudeno gledala, potem je razumela, v kakšnem odnosu smo.

Sm: Zadnjič se je spodnja sosedka nekaj zagovorila z mano, potem pa je rekla: Aha, saj vi pa niste mama. Ampak mene to ne moti.

Istospolni starši se imajo zelo veliko za dogovorit, česar se heterospolnim ljudem ni treba; komu vse razložiti, kontekst, komu se avtirat, komu razložiti, da ima ta otrok dve mami, od vrta do sveta okoli. Nikoli se ne konča. *Coming out* se ne naredi enkrat za vselej, ampak tisočkrat, vsak dan, ko moraš razlagat cel kontekst.

Bm: Če pride do vprašanja, katera je prava mama, odgovorim, da sem jo jaz rodila. Čisto odvisno je, kdo me vpraša. Če je to nekdo, ki se ga nič ne tiče, se tu ustavimo. Tisti, ki pa itak vejo, tega ne sprašujejo. Takšno vprašanje me zaboli zaradi A., ko jo sprašujejo, a je ona prava mama, pa ona na to odgovori: Skoraj. Edino to me boli.

Ker je hčerka toliko moja, kolikor je njena. Jaz sem pač stvari tehnično izvedla, ker je bila tako večja verjetnost, da se bodo zgodile, to je edini razlog. Pri porodu sva bili skupaj, ne predstavljam si, kako bi bilo, če je ne bi bilo. To je bila torej skupna, enkratna izkušnja. Jaz sem sicer potiskala, ampak enkratna izkušnja je tudi videti glavico, kako pokuka ven, in to izkušnjo ima ona, ki je najino hčerko prej videla kot jaz. Zato me zaboli, ker je toliko njena, kolikor je moja. Tudi če bi otrok lahko kaj rekel, bi se težko odločala, čigava je. Popoldne je bolj njena, dopoldan pa moja.

Sm: Vem, da bomo morali razmisliti, kako odgovoriti na takšna vprašanja, ko bo hčerka zrasla in ji ne bo več vseeno, ali bom rekla, da sem njena mama ali da nisem. Ker če rečeš »moja«, moraš razložiti cel kontekst, kar ne želim razlagat vsakomur. Dober odgovor je v tem smislu, katera je rodila. Tistim, ki ne vejo, je to itak dovolj in v tem smislu sem jaz tista arhetipska mati rodnica. Za tiste pa, ki se jih nič ne tiče, je dovolj takšen odgovor.

Razmišljava o situaciji, da bo mala rekla: Jaz imam dve mami. Zarad tega se bodo pojavljale različne situacije, na katere jo bova morali pripraviti. To se mi zdi, da bomo morali razmisliti, kdaj je pravi čas in kako razložiti, pa tudi komu vse to razlagat. V šoli, recimo, in ko rišejo družino. Zato se mi zdi pomembno, da se družimo tudi z družinami, katerih otroci imajo podobne izkušnje. Lahko jih vsaj vprašaš, kaj se je njim obneslo. Dve mami sta nama povedali, da tudi nista nič razlagali. Ena je pripovedovala, da je vzgojiteljica rekla: Okej, vsaka družina ima svoje posebnosti, in je bilo ok. Takšne stvari je res treba razmisliti, da otrok ne bo imel opravka s stvarmi, za katere ni treba, da ima on delo z njimi.

Bm: Imamo še kakšno leto časa, da razmislimo o tem, kako se odzivati na vse takšne stvari. Kako enostavno ob pravem času povedati prave stvari in predvsem zagotoviti, da tvoj otrok ne bojuje tvoje bitke, ker se ga čisto nič ne tičejo. To je odgovornost nas odraslih staršev, se avtirat v tistem nesrečnem vrtcu, se pogovoriti z vzgojiteljico kot odrasel z odraslim. Izkušnje kažejo, da tudi vzgojiteljice ne vedo, kako ravnati, čeprav so mlajše generacije pripravljene na kaj novega, ampak jaz mislim, da se je treba pogovoriti z vzgojiteljico, ji povedati, kako naj se odziva, ker načeloma ljudje itak niso slabi in se ne odzovejo zlobno v neki situaciji. Pogosto ne vedo, kako v neki situaciji odreagirati.

Sm: Odprtih je ogromno dilem in takoj, ko se bo otrok začel pogovarjati, bo treba biti pripravljen, sedaj še nimava čisto dodelano. Nimam pravega odgovora, kako. Mislim, da mora biti pred otrokom čim manj skrivanja in da otrok nima občutka, da mora pred zunanjim svetom igrati drugačno igro in govoriti čisto

nekaj drugega, kot je v resnici. Obenem pa ne sme biti najina hčerka na barikadah, da bi ona morala ljudi prepričevati, da so istospolne družine nekaj čisto v redu. Oboje je pomembno, da nič ne skriva in da se ne gre nobenih bitk namesto nas ali za nas.

V istospolni družini imaš neke dodatne skrbi, če boš otroka dobro pripravil na te pasti, ki jo čakajo. Pa od tega, da se bodo sigurno pojavile situacije, ko se bo pojavil nekdo, ki ne bo zadovoljen, da ima ona dve mami. Mi bomo vse naredili, da bomo to rešili. Ampak mogoče bi bilo še bolje, da se ji ne bi bilo treba s tem ukvarjati. Ker vsi otroci si še posebej želijo, da bi bili taki kot vsi ostali in ne imeli neke stvari nad glavo. Ne skrbi me, če bom jaz lahko adekvatno socialna mama, ampak to, kako se bo ona znašla v situacijah, ko bo naletela na primitivce.

Veliko je razlik, ki jih opazim; v službi ne bom dobila darila za dedka Mraza, ne bom imela starševskega porodniškega dopusta, ne bom imela bolniške. To me še najbolj boli, ker bi rada bila z njo na starševskem dopustu. Želimo urediti pravico socialnega starša do posvojitve, upam, da nam pri tem pomaga varuhinja za človekove pravice. Če bi uspelo, bi imel otrok pravice do dedovanja, do bolniških in ostalo. Sedaj naju ščiti oporoka, ki sva jo napisali že pred rojstvom. Tudi glede najinega stanovanja, če se nama kaj zgodi, da ga dobi otrok, ko bo star 18 let.

Bm: Sodniki vsaj formalno sledijo temu, kar je v interesu otroka. Jaz sicer nisem ničesar podpisala s svojimi starši, a so mi prisegli, da ne bi spodbijali pravic moje partnerke. Po mojem je imeti otroka tudi imeti skrbi. To je pač spekter skrbi, ki je specifičen, je pa tudi lasten ljudem, ki niso Slovenci, niso iz prestižnih krajev, ali pa če je z otrokom kaj narobe. Jaz mislim, da ima tako ali tako vsaka družina svojo specifiko, zaradi katere te potem skrbi. Zato si nisem še nikoli rekla, kako bi bilo lažje, če bi bili strejt [*straight* = v tem kontekstu heterospolen] in bi ena od naju bila moški, namesto da sva dve ženski.

Sm: Jaz razmišljam podobno. Sama sem sicer živela v klasični družini, ki pa je bila

nefunkcionalna. Vse je izgledalo na videz v redu, pa sploh ni bilo. Moj oče je alkoholik in bi bilo boljše, da ga ne bi bilo. Vseeno moja mama še vedno misli, da je od vsega najpomembnejša ta pravica otroka do obeh staršev. Tudi pri nama z bratom je to mislila, da mora biti oče v bližini, čeprav je imela ona in midva probleme z njim. Zato je tudi ob rojstvu najine

hčerke imela na začetku probleme. Rekla nama je, da je to stvar, ki se mi je ne bi bilo treba nakopat na glavo. Da sva obedve izobraženi in pametni in da bi lahko vedeli, da je ta svet preveč krut, da bi otrok lahko v njem normalno živel. Zdaj ji seveda ves čas kupuje darila, stvari, jo čaka, ko prihajamo na obisk in se z njo pogovarja po telefonu.

**Intervju je opravila Darja Zaviršek
(2008)**